

Kiraz Üretiminde Maliyet ve Karlılık Analizi: İzmir'in Kemalpaşa İlçesi Örneği

Gamze BİLGİLİ¹ Gizem ÖZÇİNGIRAK¹ Duran GÜLER² Sait ENGİNDENİZ³

Öz

Türkiye'de kiraz üretiminin yaklaşık %34'ünü Ege bölgesi sağlamaktadır. Önemli illerden biri olan İzmir ülke üretiminde %8 oranında bir pay almaktadır. İzmir'de ise Kemalpaşa ilçesi %56 payla en önemli ilçe durumundadır. Bu araştırmanın amacı, İzmir'in Kemalpaşa ilçesindeki üreticilerden anket yöntemiyle toplanan veriler ile kiraz üretiminin ekonomik yönlerini analiz etmektir. Araştırma kapsamına Kemalpaşa ilçesine bağlı Ören, Yiğitler ve Bağyurdu mahalleleri alınmıştır. Adı geçen yerleşim birimlerinde Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı toplam 632 üretici bulunmaktadır. Oransal örnekleme yöntemi kullanılarak, %90 güven aralığı ve %10 hata payı ile hesaplama yapılmış ve 62 üretici kapsama alınmıştır. Araştırmada 2015 üretim dönemi esas alınmıştır. Derlenen verilerin analizinde öncelikle üreticilerin sosyo-ekonomik özellikleri ortaya konulmuştur. Daha sonra kiraz üretiminin ekonomik analizi yapılmıştır. Bu aşamada dekara ve ağaç başına elde edilen verimler, pazarlama yapısı ve üretici eline geçen fiyatlar, kiraz üretimi için dekara yapılan değişken ve sabit masraflar ile kirazdan dekara elde edilen net gelir saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Kiraz, Ekonomik Analiz, Maliyet Analizi, Karlılık Analizi

Cost and Profitability Analysis in Cherry Production: A Case Study for Kemalpaşa District of Izmir Province

Abstract

In 2017, the production of Aegean region accounted for 34% of overall cherry production in Turkey. The share of Izmir which is an important province in Turkey in total cherry production was 8%. Izmir's leading cherry producing district was Kemalpaşa with 56% share of production. The purpose of this study is to analyse economic aspects of cherry production by using data obtained with face to face survey method from cherry farmers in Kemalpaşa district of Izmir. Ören, Yiğitler and Bağyurdu which are neighborhoods in Kemalpaşa district were included in the research. There were 632 farmers who were registered in the Farmer Registration System. The sample size for the study is calculated by proportional sampling formula with 90% confidence interval and 10% margin of error taken into consideration. Accordingly, 62 farmers were included in the research. The data in this study are from the cherry production in 2015. First, socio-economic characteristics of cherry farmers were revealed in this study. Then, economic analysis of cherry production was carried out. At this stage of the study, yield per decare and per tree, marketing structure and farmer prices, variable and fixed costs per decare and net profit per decare were determined.

Keywords: Cherry, Economic Analysis, Cost Analysis, Profitability Analysis

JEL: Q10, Q12, Q14

Geliş Tarihi (Received): 05.02.2019

Kabul Tarihi (Accepted): 30.06.2019

¹ Zir.Müh., Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, 35100 Bornova-İzmir.

² Araş. Gör., Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, 35100 Bornova-İzmir.

³ Prof.Dr., Sorumlu yazar (Corresponding author), Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, 35100 Bornova-İzmir, sait.engindeniz@ege.edu.tr

1. Giriş

FAO'nun 2017 yılı verilerine göre dünyada 5.6 milyon hektar alanda taze meyve üretimi yapılmıştır. Söz konusu alanda üretilen taze meyve 33.4 milyon ton olup, 9.9 milyon ton üretimi ile toplam üretimde %30 oranında paya sahip olan Hindistan dünyada en fazla taze meyve üreten ülkedir. Hindistan'ı sırasıyla Vietnam (%8), İran (%8) ve Çin (%7) izlemektedir. Türkiye 502.606 tonluk taze meyve üretimi ile toplam üretimden %1.5 oranında bir pay almaktadır (FAOSTAT, 2018).

Meyveler grubunun önemli ürünlerinden olan kiraz ise, FAO'nun 2017 yılı verilerine göre dünyada 416.445 hektar alanda yaklaşık 2.4 milyon ton üretilmiştir. Önemli kiraz üreticisi ülkeler; Türkiye, ABD ve İran'dır. Türkiye, 627.132 ton kiraz üretimi ile dünya toplam kiraz üretiminde %25.6 oranında paya sahiptir ve birinci sırada yer almaktadır. Türkiye'nin ardından en fazla paya sahip olan ülkeler ABD (%15) ve İran'dır (%8). Türkiye 2016 yılında 182.5 milyon \$ karşılığında 79.789 ton kiraz ihracatı gerçekleştirmiştir. Aynı yıl dünya kiraz ihracat miktarının %14.6'sını Türkiye oluşturmuştur. Türkiye, dünya kiraz ihracatında ABD (%27) ve Şili'nin (%25) ardından üçüncü sırada yer almaktadır (FAOSTAT, 2018).

TÜİK'in 2017 yılı verilerine göre; Türkiye'de 21.6 milyon ağaçtan 627.132 ton kiraz üretilmiştir. Türkiye'de kiraz üreten bölgeler arasında Ege Bölgesi birinci sıradadır, daha sonra Akdeniz Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi ve Marmara Bölgesi gelmektedir. Aynı yıl verilerine göre Ege Bölgesi toplam kiraz üretiminin %34'ünü gerçekleştirmiştir (TÜİK, 2018).

İzmir, Türkiye'de en fazla kiraz üretimi gerçekleştirilen dört ilden biridir. 2017 yılı verilerine göre Türkiye kiraz üretiminin yaklaşık %8'i bu ilde gerçekleştirilmiştir. Kiraz üretiminde önde gelen diğer iller ise Isparta (%9), Konya (%9) ve Manisa'dır (%8). İzmir ili ele alındığında, Kemalpaşa ilçesinin kiraz

üretiminde %56 paya sahip olduğu ve birinci sırada yer aldığı görülmektedir (TÜİK, 2018).

Türkiye'de yaygın olarak yetiştirilen kiraz çeşitleri; 0900 Ziraat, Earlyburlat, Turfanda, StarksGold, Bing, Lambert, Van, Stella, Biggareau Gaucher, Gıllı ve MertonLate'dir (Demirtaş ve Sarısu, 2011). Napolyon adı da verilen 0900 Ziraat çeşidinin üretimi Türkiye'de diğerlerine göre daha fazla yapılmaktadır. Dünyada Türk kirazı olarak tanınan bu kiraz en çok ihraç edilen çeşittir. İzmir-Kemalpaşa, erkenci ve kaliteli kirazı ile ünlüdür.

Türkiye'de kiraz yetiştiriciliğinin ekonomik analizine yönelik bugüne kadar birçok araştırma yapılmıştır (Demirci ve ark., 2002; Demircan ve Aktaş, 2004; Akçay ve Uzunöz, 2006; Hasdemir, 2011; Adanacıoğlu, 2012; Aktürk ve ark., 2014; Atay ve ark., 2015; Aydın ve ark., 2016; Balcı ve ark., 2016). Ancak bu araştırmaların farklı yörelerde zaman içerisinde tekrarlanması ve üretici sorunlarının çözümüne yönelik öneriler üretilmesi gerekmektedir.

İzmir'de ve özellikle Kemalpaşa ilçesinde yapılacak bir araştırma kirazın ekonomik yönlerini ortaya koyabileceği gibi, girişimcilerin bu alana yönelmelerinde etkili faktörlerin ortaya konabilmesi ve kiraz üretiminin geliştirilmesi açısından önemli katkılar sağlayabilecektir.

Bu araştırmada, üreticilerden anket yöntemiyle derlenen verilerin ışığında kiraz yetiştiriciliğinin maliyet ve karlılık analizi yapılmış, karşılaşılan sorunlar saptanarak bazı öneriler getirilmiştir.

2. Materyal ve Yöntem

Tarım ve Orman Bakanlığı Kemalpaşa İlçe Müdürlüğü'nün 2015 yılı verilerinden yararlanılarak kiraz yetiştiriciliği açısından önemli olan ve merkeze bağlı üç mahalle kapsama alınmıştır. Gayeli olarak kapsaman alınan bu mahalleler; Ören, Yiğitler ve Bağyurdu'dur. Bu mahallelerde Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı toplam üretici sayısı araştırmanın ana kitlesini oluşturmaktadır. Kemalpaşa İlçe Müdürlüğü'nün verilerine göre; Ören'de 245, Yiğitler'de 122, Bağyurdu'nda ise

265 üretici olmak üzere, toplam 632 üretici Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlıdır. Araştırmada, tüm üreticilerle görüşmek yerine, örnekleme yöntemiyle bir kısmı ile görüşülmesinin uygun olacağına karar verilmiştir. Bu amaçla aşağıdaki *oransal örnek hacmi formülünden* yararlanılmıştır (Newbold, 1995).

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma_{p_x}^2 + p(1-p)}$$

Formülde;

n = Toplam üretici sayısı,

p = Kiraz üreticilerinin oranı (maksimum örnek hacmi için 0.5 alınmıştır),

n = Örnek hacmi,

$\sigma_{p_x}^2$ = Oranın varyansıdır.

%90 güven aralığı ve %10 hata payı esas alınarak yapılan hesaplama sonucunda örnek hacmi 62 olarak belirlenmiştir. Her mahallede görüşülecek üretici sayısının belirlenmesinde, mahallelerin toplam üretici sayısı içerisindeki payları esas alınmıştır. Yapılan işlem sonucunda Ören'de 24, Yiğitler'de 12 ve Bağyurdu'nda da 26 üretici ile görüşülmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Görüşülecek üreticilerin belirlenmesinde ise, tesadüfi sayılar cetvelinden yararlanılmıştır. Araştırmada 2015 yılı üretim dönemine ilişkin veriler esas alınmıştır. Araştırmaya ait anketler ise Ocak 2016'da yapılmıştır.

Elde edilen verilerin analizinde öncelikle işletmelerin sosyo-ekonomik özellikleri ortaya konulmuştur. Bu aşamada işletmeler; üreticilerin yaşı ve eğitimi, aile nüfusu, işgücü mevcudu ve kullanımı, arazi mevcudu ve kullanımı ile sermaye mevcudu itibarıyla incelenmiştir. İşletmeler öncelikle bütün olarak ele alınmış, daha sonra kiraz üretim dalı bağımsız olarak incelenmiştir.

Araştırmada, kiraz üretiminde verim, üretici eline geçen fiyatlar, kullanılan girdi miktarları ve üretim masrafları, elde edilen brüt ve net gelirler

ortaya konulmuştur. Kiraz üretim masrafları değişken ve sabit masraflardan oluşmaktadır. Değişken masraf unsurlarını; işgücü ve çekigücü masrafları ile materyal (gübre, ilaç vb.) masrafları, sabit masraf unsurlarını ise; masraflar toplamının faizi, yönetim karşılığı, arazi kirası (çıplak arazi değerinin %5'i) ve tesis masrafları amortisman payı oluşturmaktadır. Masraflar toplamının faiz karşılığının hesaplanmasında T.C. Ziraat Bankasının bitkisel üretim kredileri için uyguladığı yıllık faiz oranının (%8) yarısı dikkate alınmıştır (Kıral ve ark., 1999; Mülayim, 2001). Arazi kirası olarak çıplak arazi değerinin %5'i alınmıştır. Yönetim karşılığının hesaplanmasında toplam masrafların %3'ü alınmıştır. Tesis dönemi amortisman payının saptanmasında; tesis döneminde yapılan masraflar %8 faiz oranı kullanılarak dördüncü yılın sonuna biriktirilmiş, daha sonra bulunan değer ekonomik ömüre (30 yıl) bölünmüştür. Kirazdan elde edilen net geliri hesaplayabilmek için brüt üretim değerinden toplam üretim masrafları çıkarılmıştır.

İşgücü masrafları, işletmelerde geçici işçiler için ödenen ücretlere aile işgücü karşılığı eklenerek hesaplanmıştır. Materyal masraflarının hesaplanmasında üreticilerin kullandığı girdi miktarları ve bu girdiler için ödenen cari fiyatlar esas alınmıştır. Makina çekigücü masraflarının hesabında homojenliği sağlayabilmek için, kendi alet-makinasını kullanan üreticiler için de yöredeki birim arazi işleme ücretleri (alet-makina kirası) esas alınmıştır. Nitekim birçok araştırmada bu yöntem uygulanmıştır (Yercan ve Engindeniz, 2003; Engindeniz ve Çukur, 2003; Gözener ve Karkacier, 2009).

3. Araştırma Bulguları

Kiraz üreten işletmelerin sosyo-ekonomik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur. Üreticilerin yaş ortalaması 45.90, eğitim süresi ortalaması ise 7.63 yıl olarak saptanmıştır. Üreticilerin yaşları 23-63 arasında, eğitim süreleri ise 5-16 yıl arasında değişmektedir.

Ortalama hane büyüklüğü 3.84 kişidir. Toplam nüfusun %54.20'sini erkekler oluşturmaktadır.

Ayrıcı toplam nüfusun; %3.78'i 0-6 yaştaki, %8.82'si 7-14 yaştaki, %67.23'ü 15-49 yaştaki, %19.33'ü 50-64, %0.84'ü ise 65 ve daha büyük yaştaki kişilerden oluşmaktadır.

Tablo 1. İşletmelerin sosyo-ekonomik özellikleri

Üreticilerin ortalama yaşı	45.90
Üreticilerin ortalama eğitim süresi (yıl)	7.63
Ortalama hane büyüklüğü (kişi)	3.84
Aile işgücü potansiyelini kullanma (%)	67.90
Ortalama arazi mevcudu (da)	31.94
Ortalama parsel sayısı	7.79
Öz sermaye oranı (%)	90.51

Ortalama aile işgücü potansiyeli Erkek İş Birimi olarak 2.93, Erkek İş Günü olarak ise 879 olarak saptanmıştır (Kıral ve ark., 1999). Aile işgücü potansiyelinin %61.77'sini erkek nüfus oluşturmaktadır. Yaşlar itibariyle ise; %77.82'sini 15-49, %16.38'ini 50-64, %5.80'ini de 7-14 yaş grubundaki nüfus oluşturmaktadır. İşletmelerde, aile işgücü potansiyelinin %67.90'ı kullanılmaktadır.

Ortalama arazi genişliği 31.94 dekadır. Ortalama parsel sayısı 7.79, ortalama parsel genişliği ise 4.10 dekar olarak belirlenmiştir. Toplam işletme arazisinin %85.54'ü mülk, %13.37'si ortak işletilen, %1.09'u da kiralanan arazilerden oluşmaktadır. Toplam aktifin %95.54'ünü arazi varlığı oluşturmaktadır. Aktif içerisinde toprak varlığı %69.65, bina varlığı ise %23.37 oranında pay almaktadır. Pasifin ise %90.51'ini öz sermaye oluşturmaktadır.

İncelenen işletmelerde ortalama kiraz üretim alanı 23.97 dekar olarak saptanmıştır. İşletme başına düşen ağaç sayısı 795.61, dekara düşen ağaç sayısı ise 33.19 adettir (Tablo 2). Çanakkale'de yapılan bir araştırmada dekara düşen ağaç sayısı 45 adet olarak saptanmıştır (Aktürk ve ark., 2014).

İncelenen işletmelerde çoğunlukla Salihli (0900 Ziraat) çeşidinin kullanıldığı, bunu sırasıyla Napolyon, Early Burlat, Sapıkısa, Kırdar, Bing ve Macesse çeşitlerinin izlediği saptanmıştır. İşletmelerde dekara elde edilen ortalama kiraz

verimi 944.73 kg, ağaç başına ortalama kiraz verimi ise 28.46 kg olarak hesaplanmıştır (Tablo 3). Daha önce yapılan araştırmalarda dekara kiraz verimi incelendiğinde; Çanakkale'de 1400 kg (Aydın ve ark., 2016) ve 738 kg (Aktürk ve ark., 2014), Tokat'ta ise 1600 kg (Balcı ve ark., 2016) olarak saptandığı görülmektedir.

Tablo 2. Kiraz yetiştiriciliği yapılan alan ve ağaç sayısı

Toplam kiraz arazisi (da)	1486
İşletme başına ortalama kiraz arazisi (da)	23.97
Toplam ağaç sayısı (adet)	49328
İşletme başına ortalama ağaç sayısı (adet)	795.61
Dekara düşen ağaç sayısı (adet)	33.19

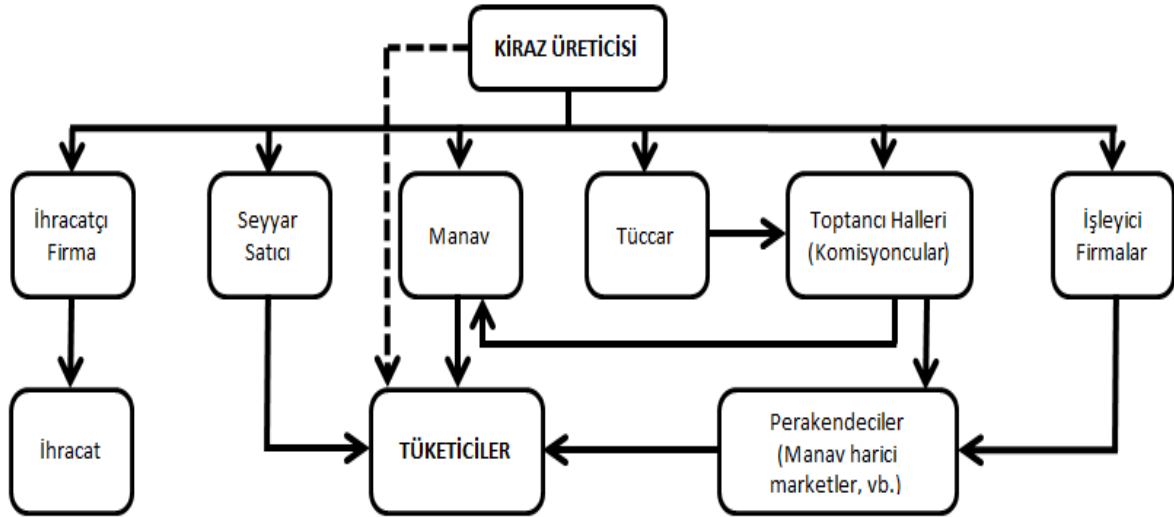
Tablo 3. Kiraz yetiştiriciliğinde dekara ve ağaç başına elde edilen verim

Toplam kiraz üretimi (ton)	1403.87
İşletme başına kiraz üretimi (ton)	22.64
Dekara kiraz verimi (kg/da)	944.73
Ağaç başına kiraz verimi (kg/ağaç)	28.46

Araştırmada kiraz üreticilerinin ürünlerini çoğunlukla toptancı hallerine, tüccarlara, ihracatçılara ve işleyici firmalara pazarladıkları saptanmıştır. Bunun yanında manavlara ve seyyar satıcılara ürün pazarlayan üreticiler de bulunmaktadır. Bazı üreticiler ise ürünlerine doğrudan tüketicilere pazarlamaktadır (Şekil 1).

Araştırma sonuçlarına göre; üreticilerin eline geçen ortalama kiraz fiyatı 5.37 TL/kg olarak saptanmıştır. En yüksek satış fiyatı 9 TL/kg, en düşük satış fiyatı ise 2 TL/kg olarak saptanmıştır.

Meyvecilikte tesis döneminin belirlenmesinde genellikle meyve türü ve yöre koşulları etkileyici rol oynamaktadır (Engindeniz ve Çukur, 2003). Bu araştırmada, yörede yapılan araştırmalar doğrultusunda tesis masraflarının dört yıl olarak değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Tesis masrafları; işgücü ve çekigücü masrafları, materyal masrafları, masraflar toplamının faizi, yönetim karşılığı ve arazi kirasından (çıplak arazi değerinin %5'i) oluşmaktadır.

Şekil 1. Kemalpaşa'da Kiraz pazarlama kanalları

Tesis masrafları incelendiğinde en önemli masraf unsurlarının toprak işleme, fidan ve çıplak arazi değeri karşılığı olduğu görülmektedir (Tablo 4). İlk üç yılda kiraz ağaçları henüz meyve vermediği için üretim gerçekleşmemektedir. Dördüncü yılda ağaç başı verim 12.5 kg ve toplam üretim 415 kg olarak hesaplanmıştır. Yöredeki kiraz yetiştiriciliğinde tesis döneminin son yılı, yani dördüncü yılda ürün alınmaya başlanmakta ve alınan ürün miktarı ile elde edilecek brüt üretim değeri o yılın tesis masrafını çoğunlukla karşılayabilmektedir. Kiraz üretim dönemi masrafları; işgücü ve çeki gücü masrafları, masraflar toplamı faizi, yönetim karşılığı, arazi kirası (çıplak arazi değerinin %5'i) ve tesis masrafları amortisman payından oluşmaktadır. Üretim masrafları incelendiğinde en önemli masraf unsurlarının toprak işleme, hasat, su ve çıplak arazi değeri karşılığı olduğu görülmektedir (Tablo 5).

Araştırmada toplam üretim masraflarının %46.43'ünü toplam değişken masrafların oluşturduğu saptanmıştır. Değişken masrafların faiz karşılığı da eklendiğinde bu oran %48.29'a yükselmektedir. Diğer taraftan, Kemalpaşa'daki tarım arazilerinin değeri, il merkezine yakınlığı ve sanayi bölgesi olması nedeniyle diğer ilçelere göre yüksek olabilmektedir. Bu nedenle çıplak arazi değerinin %5'i de önemli bir masraf unsuru

olarak ortaya çıkmakta ve değişken masrafların oranını düşürmektedir. Farklı yörelerde yapılan araştırmalarda değişken masrafların aldığı pay incelendiğinde; İzmir-Kemalpaşa'da %55 (Adanacioğlu, 2012), Isparta'da %65.44 (Demircan ve Aktaş, 2004), Tokat'ta %72.19 (Balcı ve ark., 2016), Çanakkale'de ise %62.24 (Aydın ve ark., 2016) ve %63.73 (Aktürk ve ark., 2014) olarak saptandığı görülmektedir.

Araştırmada, kiraz yetiştiriciliğinde dekara yapılan üretim masrafları ve dekara elde edilen verim düzeyi dikkate alındığında birim kiraz maliyetinin 2.01 TL/kg olduğu saptanmıştır (Tablo 6). Bu şekilde, üretici eline geçen ortalama kiraz fiyatının (5.37 TL/kg), %37.43'ünün masraflara ayrıldığı ortaya çıkmaktadır. Bu oran; Çanakkale'de yapılan araştırmalarda %53.91 (Aktürk ve ark., 2014) ve %50 (Aydın ve ark., 2016) olarak, Tokat'ta yapılan bir araştırmada ise %48.46 (Balcı ve ark., 2016) olarak saptanmıştır.

Kiraz yetiştiriciliğinden dekara elde edilen brüt üretim değeri 5073.20 TL, dekara elde edilen net gelir ise 3176.76 TL olarak hesaplanmıştır (Tablo 7). Araştırmada toplam üretim masrafının brüt üretim değeri içindeki payı %37.38'dir. Çanakkale'de %48.47 (Balcı ve ark., 2016) ve %53.41 (Aktürk ve ark., 2014), Tokat'ta ise %50.00 (Aydın ve ark., 2016) olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4. Kiraz yetiştiriciliğinde tesis masrafları (TL/da)

Masraf unsurları		Masraf tutarı (TL/da)			
		1.yıl	2.yıl	3.yıl	4.yıl
1.İşgücü ve çekigücü masrafları	Arazi temizleme ve tesviye	90.15	-	-	-
	Toprak işleme	160.67	92.30	92.30	92.30
	Çukur açma	72.72	7.50	-	-
	Dikim	81.67	15.00	-	-
	Gübreleme	60.12	60.12	60.12	60.12
	Sulama	80.79	80.79	80.79	80.79
	Çapalama	30.00	30.00	30.00	30.00
	Budama	-	35.80	35.80	35.80
	Hasat	-	-	-	51.72
	Toplam	576.12	321.51	299.01	350.73
2.Materyal masrafları	Gübre	75.02	30.45	30.45	30.45
	Su (elektrik, mazot vb.)	85.96	40.53	40.53	89.50
	Fidan	840	225	-	--
	Toplam	1000.98	295.98	220.98	119.95
3.Toplam değişken masraflar (1+2)		1577.10	617.49	519.99	470.68
4.Diğer masraflar	Masraflar toplamı faizi	63.08	24.70	20.80	18.83
	Yönetim karşılığı (%3)	47.31	18.52	15.60	14.12
	Çıplak arazi değerinin	750.00	750.00	750.00	750.00
	Toplam	860.39	793.22	786.40	782.95
5.Toplam üretim masrafları (3+4)		2437.49	1410.71	1306.39	1253.63

Tablo 5. Kiraz yetiştiriciliğinde üretim masrafları (TL/da)

Masraf unsurları		Masraf tutarı (TL/da)
1.İşgücü ve çekigücü masrafları	Toprak işleme	167.85
	Gübreleme	52.15
	Sulama	76.34
	İlaçlama	65.25
	Budama	52.57
	Hasat	102.87
	Taşıma	87.25
	Toplam	604.28
2.Materyal masrafları	Gübre	25.23
	İlaç	45.89
	Su (elektrik, mazot vb.)	192.53
	Ambalaj (kasa vb.)	12.64
	Toplam	276.29
3.Toplam değişken masraflar (1+2)		880.57
4.Diğer masraflar	Masraflar toplamı faizi (%4)	35.22
	Yönetim karşılığı (%3)	26.42
	Çıplak arazi değerinin %5'i	750.00
	Tesis masrafları amortisman payı	204.23
	Toplam	1015.87
5.Toplam üretim masrafları (3+4)		1896.44

Tablo 6. Kiraz yetiştiriciliğinde birim ürün maliyeti

Dekara kiraz verimi (kg/da) (1)	944.73
Toplam üretim masrafı (TL/da) (2)	1896.44
Birim kiraz maliyeti (TL/kg) (2/1)	2.01

Tablo 7. Kiraz yetiştiriciliğinden elde edilen net gelir

Dekara verim (kg/da) (1)	944.73
Kiraz fiyatı (TL/Kg) (2)	5.37
Brüt üretim değeri (TL/da) (3=1x2)	5073.20
Toplam üretim masrafı (TL/da) (4)	1896.44
Net gelir (TL/da) (3-4)	3176.76

4. Sonuç

Araştırma sonuçları yörede kiraz yetiştiriciliğinin ekonomik olarak yapılabilirdiğini göstermektedir. Dolayısıyla tarıma ve meyveciliğe yatırım yapacak girişimler için önemli bir alternatif olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte, yörede kiraz üretimi ve pazarlamasında çeşitli sorunlarla da karşılaşmaktadır.

Kiraz üreticilerinin üretimde karşılaştıkları başlıca sorunlar; kirazda karşılaşılan hastalık ve zararlılar, üretim girdilerinin (gübre, ilaç, mazot vb.) fiyatlarının yüksekliği, ilaçlardaki kalite düşüklüğü, üreticilerin teknik konulardaki bilgi eksikliği, tarımla ilgili kuruluşların yörede etkin olmaması, sulama masraflarının yüksek olması, kredi alımında ödeme koşullarının ağır olması ve kredi faizlerinin yüksekliği, iklim koşullarındaki değişimler, sözleşmeli üretimdeki aksaklıklar ve kiraza yönelik desteklerin yetersizliğidir. Pazarlama konusunda karşılaştıkları sorunlar ise; kirazın çabuk bozulan bir ürün olması, halin uzak olmasından dolayı taşıma masraflarının fazlalığı, fiyat dalgalanmaları, ambalaj masrafları, dışsatımda kalıntı düzeyleri, haldeki kesintilerin fazlalığı nedeniyle elde edilen gelirin az olması ve hal ödemelerinde yaşanan aksaklıklardır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar ışığında gerek kiraz yetiştiriciliğinin sorunlarının çözümlenmesi ve geliştirilmesi, gerekse girişimcilerin bu alana yönlendirilebilmeleri ve teşvik edilmeleri açısından aşağıda bazı öneriler getirilmiştir:

Kiraza yatırım yapacak üreticiler ve girişimciler tarafından teknik ve ekonomik koşulları iyi analiz edilmelidir.

Üreticiler ve girişimciler organik ve iyi tarım uygulamaları konusunda teşvik edilmelidir.

İncelenen işletmelerde dikim aralıkları farklılık göstermektedir. Çoğunlukla fidanlar birbirine yakın dikilmektedir. Sık dikim özellikle budama, ilaçlama ve hasat dönemlerinde daha fazla işgücü kullanımına neden olacağından maliyeti arttırmaktadır. Bu nedenle üreticiler standart aralıklarla fidan dikimi konusunda bilgilendirilmelidir.

Don zararının önlenmesinde bahçe tesisinde bölge ekolojisine uygun tür ve çeşit tespiti yapılmalıdır. Ayrıca kiraz ağaçları sürekli sağlıklı bulundurulmalı, gerekli kültürel işlemler aksatılmadan yapılmalıdır.

Yayım çalışmaları ile üreticiler girdi kullanımı konusunda bilinçlendirilmelidir.

Kiraz üretiminde entegre ve biyolojik mücadelenin yaygınlaştırılması ve bu konuda üreticilerin bilgilendirilmesi çevrenin ve insan sağlığının korunması açısından önemli olacaktır.

• İşletmelerde işgücü planlaması yapılmalıdır.

T.C. Ziraat Bankası tarafından meyveciliği teşvik etmek amacıyla verilen kredilerin arttırılması ve uygun ödeme planlarının oluşturulması sağlanmalıdır.

Yöredeki sulama kooperatifleri geliştirilmelidir.

Yörede gıda sanayinin talebine uygun çeşitler yetiştirilmelidir.

İşletmelerde yeterli ve kaliteli üretimin devamlılığı için sözleşmeli üretim yapılmalıdır.

Kooperatifçilik konusundaki yayım çalışmalarına ağırlık verilmelidir.

Üreticilerin düşük fiyatlardan etkilenmemesi için ürünlerini bekletebilecekleri soğuk hava depolarının yörede kurulması sağlanmalıdır.

Dışsatım konusunda üreticiler bilgilendirilmeli ve dışsatıma uygun üretim yöntemlerinin kullanımı yaygınlaştırılmalıdır.

Kaynaklar

Adanacıoğlu, H., 2012. Çiftçilerin Doğrudan Pazarlama Kararlarını Etkileyen Unsurlar: İzmir İli, Kemalpaşa İlçesi Kiraz Üreticileri Üzerine Bir Araştırma. Ziraat Mühendisleri Odası Yayınları, Yayın No: 2012/1, İzmir, 144 s.

Akçay, Y., Uzunöz, M., 2006. An Investment Analysis of Peach and Cherry Growing in the Middle Black Sea Region. Journal of Agricultural Food Information, 7(1); 57-65.

Aktürk, D., Savran, F., Niyaz, Ö.C., 2014. Tarımda Konvansiyonel Üretim ile İyi Tarım Uygulamalarının Karşılaştırılması: Çanakkale İlinde Şeftali ve Kiraz Örneği. XI. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 3-5 Eylül, Samsun, s.748-755.

Atay, S., Demirtaş, M.N., Aslan, A., 2015. Kiraz Yetiştiriciliğinde Organik ve Konvansiyonel Üretimini Karşılaştırmalı Ekonomik Analizi. Meyve Bilimi Dergisi, 2(1): 1-8.

Aydın, B., Aktürk, D., Özkan, E., Kiracı, M.A., Hurma, H., 2016. Çanakkale İlinde İyi Tarım Uygulaması Yapan ve Yapmayan İşletmelerde Bazı Ürünlerin Üretim Girdileri ve Maliyetleri. XII. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 25-27 Mayıs, Isparta, s.1597-1604.

Balcı, C., Demirkol, M., Şahin, O., 2016. Bazı Tarım Ürünlerinin 2016 Yılı Maliyetleri ve Ağaç Değerleri. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Tokat, 52 s.

Demircan, V., Aktaş, A.R., 2004. Isparta İli Kiraz Üretiminde Tarımsal İlaç Kullanım Düzeyi ve Üretici Eğilimlerinin Belirlenmesi. Tarım Ekonomisi Dergisi, 9(1): 51-65.

Demirci, R., Erkuş, A., Tanrıvermiş, H., Gündoğmuş, E., Parıltı, N., Özüdoğru, H., 2002. Türkiye'de Ekolojik Tarım Ürünleri Üretimini Ekonomik Yönü ve Geleceği: Ön Araştırma Sonuçlarının Tartışılması. Türkiye V. Tarım Ekonomisi Kongresi, 18-20 Eylül, Erzurum, s.197-210.

Demirtaş, İ., Sarısu, C., 2011. Kiraz Yetiştiriciliği. Meyvecilik Araştırma İstasyonu Müdürlüğü Yayın No: 11, Eğirdir, 12 s.

Engindeniz, S., Çukur, F., 2003. İzmir İli Kemalpaşa İlçesinde Şeftali Üretimini Teknik ve Ekonomik Analizi Üzerine Bir Araştırma. E.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, 40(2): 65-72.

FAOSTAT, 2018. Crop Production and Trade Statistics, <http://faostat.fao.org>. (Erişim: 08.09.2018).

Gözener B., Karkacier O., 2009. Şeftali Bahçesi Yatırım Tesisinin Hazırlanması ve Ekonomik Açından Değerlendirilmesi. GOP Ziraat Fakültesi Dergisi, 26(1): 19-27.

Hasdemir, M., 2011. Kiraz Yetiştiriciliğinde İyi Tarım Uygulamalarının Benimsenmesini Etkileyen Faktörlerin Analizi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, 209 s.

Kıral, T., Kasnakoğlu, H., Tatlıdil, F.F., Fidan, H., Gündoğmuş, E., 1999. Tarımsal Ürünler İçin Maliyet Hesaplama Metodolojisi ve Veri Tabanı Rehberi, Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, Yayın No:37, Ankara, 133 s.

Mülayim, Z.G., 2001. Tarımsal Değer Biçme ve Bilirkişilik. Yenilenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 358 s.

Newbold, P., 1995. Statistics for Business and Economics. Prentice-Hall International, New Jersey, 867 p.

TÜİK, 2018. Bitkisel Üretim İstatistikleri, <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim:12.09.2018).

Yercan, M., Engindeniz, S., 2003. The Determination of Cost and Profitability of Dried Fig Production: A Case Study for Turkey. Agriculture, 9(1):46-50.